

د افغانستان اسلامي جمهوریت

د عدلي وزارت

رسمي جريده

قانون محاکم عسکری افغانستان

د چاپ نېټه: د ۱۳۸۴ هـ. ش کال د لړم د میاشتې (۳۰) - پرله پسې ګڼه (۸۶۶)

رئيس جمهورى اسلامى افغانستان

شماره: (۱۳۰۱۰)

تاریخ: (۱۳۸۴/۷/۴)

محترم سرور (دانش) وزیر عدلیه!

قانون محاکم عسکری که از طرف مجلس عالی وزراء به داخل (۷) فصل و (۱۸) ماده تصویب و از جانب ما ذریعه فرمان شماره (۸۱) مؤرخ ۱۳۸۴/۷/۳ توشیح گردیده است، به شما ارسال شد تا به نشر آن در جریده رسمی اقدام نمائید.

حامد کرزی

رئيس جمهورى اسلامى افغانستان

فرمان

رئیس جمهوری اسلامی افغانستان در باره انفاذ قانون محاکم عسکری

شماره: (۸۱)

تاریخ: ۱۳۸۴/۷/۳

ماده اول:

قانون محاکم عسکری را که به اساس مصوبه شماره (۲۵) مؤرخ ۱۳۸۴/۶/۲۶ از طرف مجلس عالی وزراء، به داخل (۷) فصل و (۱۸) ماده تصویب گردیده است، توشیح میدارم.

ماده دوم:

قضایای جزائی منسوبین اردوی ملی که قبل از انفاذ قانون محاکم عسکری در مرحله تحقیق، یا تعقیب عدلی قرار داشته، به محاکم عسکری که در چوکات وزارت دفاع ملی ایجاد میشود، ارجاع گردد.

ماده سوم:

کشف و تحقیق جرایم و اقامه دعوی علیه منسوبین پولیس، امنیت ملی و سایر وزارت های دارای تشکیلات نظامی کما فی السابق طبق احکام مربوط به بخش نظامی قانون تشکیل و صلاحیت خرنوالی منتشره جریده رسمی شماره (۷۳۸) سال ۱۳۷۰ از طرف خرنوالی های مربوط صورت گیرد.

ماده چهارم:

رسیدگی به جرایم منسوبین پولیس، امنیت ملی و سایر وزارت های دارای تشکیلات نظامی کما فی السابق طبق احکام مربوط به بخش محاکم نظامی قانون تشکیل و صلاحیت محاکم منتشره جریده رسمی شماره (۷۳۹) سال ۱۳۷۰ از طرف محاکم مربوط صورت گیرد.

ماده پنجم:

تشکیل و بودجه خرنوالی و محاکم مندرج مواد سوم و چهارم این فرمان که به اساس فرمان شماره (۲۰) مؤرخ ۱۳۸۳/۱۰/۲۹ در تشکیل و بودجه وزارت دفاع ملی پیشینی گردیده است، هر یک به تشکیل و بودجه لوی خرنوالی و ستره محکمه سنجش و انتقال گردد.

ماده ششم:

خرنوالی و محاکم مندرج مواد سوم و چهارم این فرمان از اجراءات خویش هر یک در بخش های مربوط به لوی خرنوالی و ستره محکمه گزارش ارائه نمایند.

ماده هفتم:

(۱) این قانون از تاریخ توشیح نافذ و همراه با قانون در جریده رسمی نشر گردد. با انفاذ آن فرامین شماره (۱۳) مؤرخ ۱۳۸۳/۱۰/۱۴ و شماره (۲۰) مؤرخ ۱۳۸۳/۱۰/۲۹ ملغی پنداشته میشود.

(۲) احکام مندرج مواد سوم، چهارم، پنجم و ششم این فرمان الی انفاذ سند تقنینی مربوط نافذ و موعی الاجراء میباشد.

حامد کرزی

رئیس جمهوری اسلامی افغانستان

ACKKU

فهرست قانون محاکم عسکری افغانستان

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>	<u>فصل</u>
۱.....	احکام عمومی.....	فصل اول
۳.....	محاکم عسکری.....	فصل دوم
۵.....	صلاحیت قضائی محاکم عسکری.....	فصل سوم
۶.....	محاکم ابتدائیه عسکری.....	فصل چهارم
۶.....	محکمه استیناف عسکری.....	فصل پنجم
۸.....	فرجام خواهی در مورد قضایای عسکری به ستره محکمه.....	فصل ششم
۸.....	احکام متفرقه.....	فصل هفتم

ACKU

بسم الله الرحمن الرحيم

قانون محاکم عسکری افغانستان

فصل اول

احکام عمومی

ماده (۱):

بر مبنای این قانون و بتاسی از احکام مواد ۶۴، ۱۲۲، و ۱۳۴ قانون اساسی افغانستان، سیستم محاکماتی عسکری اردوی ملی افغانستان ایجاد میگردد.

ماده (۲):

در این قانون اصطلاحات آتی معانی ذیل را دارد:

۱- "اردوی ملی افغانستان" و یا "اردو" صرف به اردوی ملی افغانستان و تمام قطعات و جزواتم های عسکری مربوط به آن اطلاق میگردد.

۲- "صلاحیت قضائی" بمفهوم قدرت و صلاحیت محکمه غرض رسیده گی و تثبیت قضایای جرمی میباشد و شامل دو نوع صلاحیت قضائی است:

صلاحیت قضائی بر شخص (صلاحیت قضائی بر منسوبین اردوی ملی افغانستان و افراد تابع این قانون) و صلاحیت قضائی بر قضیه (صلاحیت قضائی بر تخلفات عسکری و سایر تخلفات که توسط منسوبین اردوی ملی و یا افراد تابع این قانون ارتکاب میگردد).

۳- "منسوب اردوی ملی افغانستان" صرف به منسوب برحال و احتیاط اردوی ملی افغانستان زمانیکه فعالانه اجرای وظیفه نموده و یا غرض تعلیم و تربیه احضار میگردد، اطلاق میشود.

۴- "شخص تابع این قانون" به اشخاص ذیل اطلاق میگردد:

الف- تمام منسوبین اردوی ملی افغانستان یا اشخاصی که در زمان جنگ، شورش و یا زدو خورد های مسلحانه با اردوی ملی را در ساحه همراهی می کنند، یا اشخاصیکه با نیرو های شورشی و یا نیرو های نظامی دشمن در ساحه ایفای وظیفه می نمایند و یا نیرو های نظامی دشمن را همراهی میکنند و یا داوطلبانه به مقامات نظامی تسلیم میشوند.

ب- اشخاصی که از نظر قانون اساسی و سایر قوانین نافذ افغانستان، پیمان ها، قوانین بین المللی صلاحیت رسیدگی به قضایای جنائی آنان به محکمه عسکری تفویض گردیده باشند.

۵- (محکمهٔ عسکری) یا (محکمهٔ عسکری اردوی ملی افغانستان) بمفهوم محکمهٔ است که مطابق به مادهٔ ۱۲۲ قانون اساسی افغانستان و این قانون جهت بررسی نقض دسپلین و قوانین نظامی بادر نظر داشت قواعد و مقررات که باید به اساس این قانون وضع گردند، ایجاد میشود.

۶- "محاکمه نظامی" بمفهوم طرز العمل های قبل از محاکمه، در جریان محاکمه و بعد از محاکمه در قضایای مربوط به محاکم عسکری اردوی ملی افغانستان میباشد. محاکمه نظامی عبارت از بررسی اجرائیوی دسپلینی منحصر به اردوی ملی افغانستان میباشد.

۷- "ستره محکمه" بمفهوم ستره محکمه مؤقت فعلی و یا ستره محکمه که بعداً طبق احکام فصل هفتم قانون اساسی افغانستان جانشین آن میگردد، اطلاق میشود.

۸- (کارمندان ملکی) بمفهوم اشخاص ملکی که در بست ها و یا تشکیلات ملکی که توسط وزارت دفاع و یا جزو تام های اردوی ملی افغانستان استخدام گردیده باشند، میباشد.

۹- (قاضی نظامی) به مفهوم افسر اردوی ملی افغانستان بوده که توسط وزیر دفاع غرض اجرای وظایف مربوط به بررسی تخلفات نظامی طوریکه در قوانین نظامی تشریح شده اند، تعیین و انسلاک قضائی را به منظوری رئیس جمهور بدست می آورد. افسران نظامی که قضایا را در محاکم عسکری بررسی میکنند از جمله قضات که در فصل هفتم قانون اساسی تشریح شده است، نمی باشند.

۱۰- (رئیس حقوق ستره درستیز) به مفهوم افسران اداری امور حقوقی اردوی ملی افغانستان، ستره درستیز و افسران حقوقی میباشد.

(ریاست حقوق ستره درستیز) عبارت از ادارهٔ است که مشوره های حقوقی را به ستره درستیز و اردوی ملی افغانستان در رابطه به قوانین و مقررات که مربوط به اردوی ملی افغانستان بوده و یا آنرا متأثر میسازد، تهیه می نماید.

مادهٔ (۳):

حقوق، امتیازات و مصونیت های تضمین شده توسط قانون اساسی و سایر قوانین افغانستان به شخص که به هر سوبه در محاکمه و یا اجراءات محکمه نظامی حضور می یابد و یا شرکت می ورزد نباید به اساس سن، جنس، نژاد، رنگ، ملیت و یا مذهب متأثر گردد.

مادهٔ (۴):

محاکم ابتدائیه و استیناف عسکری باید کلیه اقدامات اجرائی خویش را بصورت کتبی ثبت اسناد نمایند.

مادهٔ (۵):

قضات نظامی و منشی تحریر مؤظف در جلسات قضایی باید جریان جلسهٔ قضائی، ادای سوگند و اظهارات قطعی و ضروری را نظارت و اداره کرده و ثبت نمایند.

ماده (۶):

الف- هر گاه شخصی با استفاده از الفاظ، روش، خشونت، و بد رفتاری تخلف اهانت به محکمه عسکری را مرتکب گردد، قاضی نظامی باید اقداماتی را طوریکه ضرور باشد، اتخاذ نماید تا نظم محکمه را بحال اولی برگرداند.

علاوئاً قاضی محکمه نظامی باید متخلف تابع این قانون را بجزای حبس، توبیخ، اخراج از جلسه قضائی، پرداخت جریمه نقدی که از ده هزار (۱۰۰۰۰) افغانی تجاوز نکند، مجازات نماید و جریمه مذکور به خزانه دولت افغانستان تحویل میگردد و محکمه متخلف را تا زمان پرداخت جریمه حبس و یا قاضی نظامی رهائی شخص را بمجرد رسیدن به نتیجه هدایت دهد.

ب- هیچ شخص نباید به جرم اهانت به محکمه که در جریان جلسه قضائی صورت گرفته باشد زندانی گردد تا زمانی که حکم محکمه با حضور داشت خودش و یا وکیل مدافع اش در مورد صادر نشده باشد.

محکمه نظامی باید تصمیمی را اتخاذ نماید که مطابق احکام قانون، عدالت و نظم و دسپلین خوب باشد.

ج- این ماده از تعقیب عدلی متخلف در محکمه عسکری اردوی ملی افغانستان و یا سایر محاکم ذیصلاح جلوگیری نمی نماید، مشروط بر اینکه متخلف نباید در قبال عین عمل جرمی دوبار محاکمه و یا مجازات گردد.

فصل دوم

محاکم عسکری

ماده (۷):

به اساس ماده ۱۲۲ قانون اساسی افغانستان، محاکم عسکری جمهوری اسلامی افغانستان با تشکیل و وظایف ذیل ایجاد میگردد:

(۱) محاکم ابتدائیه عسکری که در مطابقت با این قانون غرض بررسی تخلفات که وسط منسوبین اردوی ملی افغانستان و یا افراد تابع این قانون ارتکاب میگردند، ایجاد میشود.

(۲) محکمه نظامی استیناف توسط این قانون غرض بررسی تمام درخواست های استینافی که در رابطه به احکام صادره محاکم ابتدائیه نظامی اردوی ملی مواصت میورزد، ایجاد میگردد.

ب- محاکم عسکری که توسط این قانون ایجاد میگردند صلاحیت قضائی را طوریکه توسط قانون توضیح گردیده است تطبیق نموده و به تمام قضایای که در محدوده صلاحیت قضائی شان باشد به نحوه ای که توسط قانون و یا مقررات مرعی الاجراء عسکری توضیح گردیده است، رسیدگی می نمایند.

ج- فرجام خواهی پیرامون فیصله های محکمه استیناف نظامی در ستره محکمه افغانستان بررسی میگردد.

ماده (۸):

الف (۱) خرنوالان: تعقیب قضائی تمام قضایا در محاکم عسکری باید توسط افسران اردوی ملی که منحیث خرنوالان تقرر حاصل می نماید، صورت بگیرد. رئیس حقوق ستر درستیز باید پروسه تعلیمی و تقرر افسران واجد شرایط را جهت تعقیب قضائی قضایا در محاکم عسکری، تنظیم و فراهم نموده و تصدیق نامه های تثبیت مسلک را به افسران نظامی منحیث خرنوالان نظامی توزیع نماید. در صورتیکه خرنوالان نظامی وظایف محوله را صادقانه انجام ندهد، رئیس حقوق ستر درستیز صلاحیت برکناری او را از تعقیب قضائی دعوی دارد.

(۲) قضات نظامی: قضات نظامی که تمام قضایا را در محاکم ابتدائیه و استیناف نظامی رسیدگی می نمایند، باید افسران اردوی ملی به رتبه دگرمن و یا بلندتر از آن باشند. رئیس حقوق ستر درستیز باید پروسه تعلیمی و تقرر افسران واجد شرایط را به حیث قاضی، جهت رسیدگی به قضایا در محاکم نظامی تنظیم و فراهم نماید. تقرر و تبدل قضات نظامی به اساس پیشنهاد رئیس حقوق ستر درستیز طبق احکام قانون تابع منظوری وزیر دفاع ملی میباشد. افسران که به صفت قضات نظامی پیشنهاد میگردند، باید در زمان کاندید شدن افسران اردوی ملی باشند. وزیر دفاع ملی مشوره ریاست حقوق وزارت دفاع را در مورد خواهد خواست لست افسران که به صفت قضات نظامی پیشنهاد می گردند باید از طریق وزیر دفاع به رئیس جمهور راجع گردد. قضات نظامی انسلاک قضائی شان را به اساس پیشنهاد وزیر دفاع و منظوری رئیس جمهور بدست می آورند. در صورتیکه قاضی نظامی وظایف محوله را صادقانه انجام ندهد، رئیس حقوق ستر درستیز صلاحیت برکناری او را از رسیدگی دعوا دارد. هیچ کس نمیتواند به استثنای احکام قانون قضات نظامی را مورد باز پرس و مجازات قرار دهد. قضات نظامی در اجراءات قضائی شان مستقل صرف تابع احکام قانون میباشد.

(۳) وکیل مدافع: وکلای مدافع نظامی که وظیفه دفاع از متهم را در پیشگاه محاکم نظامی به پیش میبرند باید افسران اردوی ملی و یا ملکی های واجد شرایط باشند که اوصاف خویش را راجستر نموده و غرض ایفای همچو وظیفه در محاکم نظامی ابتدائیه و استیناف منظور گردیده باشند. رئیس حقوق ستر درستیز باید پروسه تعلیمی و تقرر افسران واجد شرایط اردوی ملی را منحیث وکلای مدافع در محاکم عسکری تنظیم و فراهم نموده و تصدیق نامه های تثبیت مسلک را به افسران نظامی و ملکی ها منحیث وکلای مدافع توزیع نماید. در صورتیکه وکیل مدافع نظامی وظایف محوله را صادقانه انجام ندهد رئیس حقوق ستر درستیز صلاحیت برکناری او را از وکالت دعوا دارد. هیچ کس نمیتواند بدون استیذان ریاست حقوق ستر درستیز وکیل مدافع نظامی را مورد مجازات قرار دهد وکیل مدافع نظامی و یا ملکی واجد شرایط که در ستره محکمه افغانستان یا محکمه ملکی پائین تر در افغانستان همچو وظایف را اجراء می نمایند باید شخص واجد شرایط در محاکم نظامی نیز محسوب گردند.

ب- وزیر دفاع ملی باید طرز العمل ها و قواعد کتبی را برای محاکم نظامی در مطابقت با قانون اساسی و سایر قوانین افغانستان ایجاد نماید.

فصل سوم

صلاحیت قضائی محاکم عسکری

ماده (۹):

الف- محاکم عسکری بر تخلفات عسکری که توسط منسوبین اردوی ملی افغانستان ارتکاب گردیده باشند، صلاحیت قضائی منحصر دارند.

ب- محاکم عسکری با محاکم ملکی بر اشخاص تابع این قانون که اعمالی را مرتکب شده باشند که در قوانین جنائی نظامی و ملکی تخلف پنداشته شود، صلاحیت قضائی مشترک دارند.

ج- محاکم عسکری که توسط این قانون ایجاد میگردند، بالای تمام اشخاص و تخلفات تابع این قانون صرف نظر از اینکه همچو تخلفات در کجا واقع گردیده اند، صلاحیت قضائی دارند.

د- کارمندان ملکی وزارت دفاع و یا کارمندان ملکی جزو تام های مربوط اردوی ملی افغانستان تابع قوانین ملکی و در حوزه صلاحیت قضائی محاکم ملکی بوده، تابع صلاحیت قضائی محاکم عسکری نمی باشند، مگر اینکه در قانون طوری دیگری تصریح گردیده باشد.

ماده (۱۰):

در صورتیکه قاضی نظامی در مورد حقایق قضیه آگاهی شخص داشته باشد، و یا نظر به دلایل قوی بنظر برسد که وی بی طرف نبوده و یا تضاد منافع داشته باشد، نباید ریاست جلسه قضائی را در محکمه ابتدائیه و یا استینافی بعهده بگیرد.

فصل چهارم

محاکم ابتدائیه عسکری

ماده (۱۱):

الف- رئیس حقوق ستر درستیز صلاحیت دارد تا محاکم ابتدائیه عسکری را با تعداد پرسونل و موقعیت های که جوابگوی نیازمندی های اردوی ملی باشد، تنظیم نماید.

ب- محاکم ابتدائیه عسکری باید قرار آتی تنظیم و تشکیل گردد:

(۱) قاضی بلند رتبه بحیث رئیس محکمه به رتبه دگروال.

(۲) دو نفر قاضی عضو به رتبه دگرمین و یا بلندتر از آن.

(۳) مدیر تحریرات به رتبه جگرن.

(۴) دو نفر افسر که مدیر تحریرات و قضات محکمه را در امور اداری همکاری نموده و هم بحیث منشی قضائی ایفای وظیفه خواهد نمود به رتبه های (تورن و یا لومری بریدمن).

(۵) دو نفری دیگری که منحصیث خانه سامان و یا درایور ایفای وظیفه خواهند نمود (ملکی).

ج- تشکیل، ساختار و تقرر پرسونل محاکم ابتدائیه عسکری توسط رئیس حقوق ستر درستیز تابع منظوری وزارت دفاع ملی میباشد.

فصل پنجم

محکمه استیناف عسکری

ماده (۱۲):

الف- رئیس حقوق ستر درستیز صلاحیت دارد تا محکمه استیناف عسکری را ایجاد و تنظیم نماید.

محکمه استیناف عسکری که به اساس این قانون ایجاد میگردد، به نام محکمه استیناف عسکری مسمی میگردد.

ب- محکمه استیناف عسکری قرار ذیل تنظیم و ایجاد گردیده:

(۱) قاضی بلند رتبه بحیث رئیس محکمه به رتبه دگروال و یا بلندتر از آن.

(۲) یک نفر قاضی عضو بحیث معاون محکمه به رتبه دگروال.

(۳) سه نفر قاضی عضو (دو نفر به رتبه دگروال) و (یک نفر دگرمین و یا بلندتر از آن).

(۴) مدیر تحریرات به رتبه دگرمن.

(۵) دو نفر افسر که مدیر تحریرات و قضات محکمه را در امور اداری همکاری نموده و هم بحیث منشی قضائی ایفای وظیفه می نمایند، به رتبه های (جگرن و یا تورن).

(۶) سه نفر دیگر که منحصراً خانه سامان و درایور ایفای وظیفه خواهند نمود (کارمندان ملکی و یا پرسونل نظامی به رتبه های خورد ضابط (پرکمشر).

ج- تشکیل، ساختار و تقرر پرسونل محکمه استیناف عسکری توسط رئیس حقوق ستر درستیز تابع منظوری وزارت دفاع میباشد.

د- محکمه استیناف عسکری بر هر قضیه که در نتیجه حکم، فیصله یا قرار محکمه ابتدائیه عسکری استیناف خواهی گردیده باشد، صلاحیت قضائی دارد، مگر اینکه طوری دیگری در قانون تصریح گردیده باشد. محکمه باید عین سطح بررسی (مطالعه و تدقیق) را که ممکن محاکم استیناف ملکی در قضیه مشابه تطبیق نماید، بکار ببرد. محکمه باید صلاحیت صدور قرار های مشخص را در ارتباط به قضیه تحت بررسی دارا باشد.

ه- در اصدار فیصله های محکمه استیناف عسکری و در تمام موضوعات که بصورت واضح و روشن در قضیه تصریح گردیده و به تصمیم استینافی ضرورت دارد، باید بطور عادلانه در مورد آن تصمیم اتخاذ گردد و تصمیم اتخاذ شده در اسناد محکمه بشکل تحریری درج و نگهداری شود.

و- در تمام قضایای که در محدوده صلاحیت قضائی محکمه طوریکه در این قانون تصریح شده است واقع باشد، درخواست استینافی باید به ترتیب که در این قانون تصریح شده، در محکمه استیناف درج گردد. در حالیکه محکمه استیناف تثبیت نماید که درخواست استینافی موضوعی را در بر ندارد که ممکن بر آن صلاحیت قضائی نداشته باشد، محکمه باید قرار خود را در رابطه به احاله قضیه به محکمه مناسب و یا رد استیناف خواهی صادر نماید.

ماده (۱۳):

الف- رئیس محکمه باید پلان (اوقات کاری) محکمه استیناف را تعیین نماید. البته اجراءات وی در این مورد تابع نظارت و هدایت رئیس حقوق ستر درستیز میباشد. رئیس محکمه باید بوسیله صدور هدایات طرز رسیدگی و تاریخ رسیدگی قضایا را معین سازد.

ب- محکمه باید دفاتر اصلی خود را در شهر کابل ایجاد و حفظ نماید. گرچه هر چند هیئت های قضائی محکمه، محاکمه را در هر شهر و یا ولایت افغانستان بمنظور بررسی قضایا که در پیشگاه همچو محکمه معطل به بررسی باشند، دایر نماید.

ماده (۱۴):

الف- مدیر تحریرات محکمه استیناف، مسؤل نگهداری و حفظ اسناد محکمه به نحویکه در قانون و یا مقرر تصریح گردیده است، میباشد.

ب- تنظیم، نشر و توزیع قرارها و تصامیم محکمه در مطابقت با طرز العمل های ایجاد شده توسط رئیس حقوق ستر درستی صورت خواهد گرفت.

فصل ششم

فرجام خواهی در مورد قضایای عسکری به ستره محکمه

ماده (۱۵):

فرجام خواهی در مورد تصامیم محکمه استیناف عسکری که توسط این قانون ایجاد میگردد، باید به ستره محکمه افغانستان به نحوه و ترتیبی که در قانون تشکیل و صلاحیت های محاکم جمهوری اسلامی افغانستان تصریح شده، صورت بگیرد.

فصل هفتم

احکام متفرقه

ماده (۱۶):

وزیر دفاع باید قواعد و طرز العمل های را غرض تأمین نظم و دسپلین در وزارت دفاع، ستر درستی و اردوی ملی و همچنان تسهیلات در کار محاکم عسکری را ایجاد نماید.

ماده (۱۷):

قضایای جزائی که قبل از انفاذ این قانون در مرحله تحقیق و یا تعقیب عدلی قرار داشته و به منسوبین اردوی ملی و یا اشخاص تابع این قانون ارتباط داشته باشد، به محاکم عسکری که توسط این قانون ایجاد میگردد، احاله و تسلیم داده شود. قضایای جزائی اشخاصی که تابع این قانون نیستند (منسوبین پولیس و امنیت ملی) تا زمان تصویب سند تقنینی مربوطه که قضایای شانرا به محاکم ملکی انتقال خواهد داد، کمافی السابق در معاونیت نظامی رسیدگی گردیده و باقی خواهند ماند.

ماده (۱۸):

این قانون بعد از تاریخ توشیح نافذ میباشد تمام قوانین و اصولنامه های که مغایر با احکام این قانون و یا قانون اساسی افغانستان نباشد، قابل تطبیق و رعایت میباشد.